

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium VI. De Testibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42600

& Fagn. 1. p. 1. 5. Decret. ad Cap. *Falsidicus*, de crimine falsi.

An accusator teneatur præmittere fraternam correptionem, vide *Dicast.* à n. 6. An Judex procedere possit ex delatione facta per libellum seu schedulam occultam, vide eundem *Dicast.* à n. 43.

DUBIUM VI.

1514

De Testibus.

Suppono, ad legitimam & plenam in iudicio probationem, requiri duos testes, eosque debere, 1. Externo sensu percepisse id, de quo testatur. 2. De eodem facto & crimine, cum iisdem circumstantiis, deponere; alioqui erunt testes tantùm singulares, ut vocant, qui non faciunt plenam probationem. 3. Esse omni exceptione majores, in quibus scilicet nulla desideretur conditio, quominus testari possint juxta verbum vulgarem:

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,

Et fortuna, fides, in testibus illa requiruntur.

Hinc à testando rejiciuntur, 1. Servi. 2. Mulieres; 3. Minores 20. annis in criminalibus; in civilibus autem impuberes. 4. Inimici. 5. Sanguine juncti, & domestici; exceptis quibusdam casibus, apud *Less. l. 2. cap. 30. n. 38.* 6. Infames. 7. Perjuri. 8. Socii criminis. 9. Personæ inopes & viles. 10. Deliri & semifatui: ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo ad testandum sunt inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis. Quo supposito,

Quæritur I. An, & quando teneatur quis testari. II. Ad quid teneatur, qui non vult testari, aut qui falsa est testatus. Resp.

Resp. I. Non tenetur quis testari, nisi vel ex charitate, cum ita necessarium est ad averrendum grande malum proximi aut Reipub., vel ex præcepto, cum Judex seu Superior habens potestatem, ita legitime præcipit: In quo ult mo casu, si fugias aut occultes te, antequam ad testandum citeris, non peccabis contra justitiam; ideoque nec teneberis restituere, ut contra multos docet *Valent. & Less.* Ratio, quia tibi necdum est præceptum: si quod autem jus nascatur arti ex tuo testimonio, id ex præcepto oritur: Imò etsi sit communis sententia, ad restitutionem teneri eum, qui à Judice citatus fugit, vel testimonium fraude declinavit, cum sit efficax & moralis causa, ut Judex sententiam ferat in alterius damnum, non tamen est improbable quod docet *Mol. & Less.*, non teneri. Ratio, quia citatio intimata non inducit obligationem justitiæ, sed tantum obedientiæ; proindeque non comparens contumax tantum est & inobediens, non autem injustus. *Less. n. 27. & seqq. v. Bon. Lay. l. c. c.*

Resp. II. Etiam legitime & juridice interrogatus, non teneris testari sequentibus casibus, I. Si scias rem ex Confessione. 2. Si accepisti sub secreto naturali, ut Consiliarius, Advocatus, Medicus, &c., modò tamen non sit necessarium ad magnum Reipub. vel proximi malum averrendum: tunc enim licet tale secretum detegere, etiamsi jurasses te nulli dicturum, quia tale juramentum non obligat, cum jure naturæ tenearis ad contrarium, v. *Lay. l. 3. t. 6. c. 4. n. 9.* 3. Si ex testimonio tibi vel tuis immineat notabile damnum, nisi tamen damnum publicum vel privatum alienum prævaleat, ut notat *Lugo d. 29. n. 10.* Unde communiter non teneris testari contra consanguineum. 4. Si à viris non sat fide dignis accepisti: tunc enim potes te habere, ac si ni-

"hil scires. 5. Si factum intellexisti per injuriam,
 "v. g. aperiendo litteras, cogendo alium ad revela-
 "tionem, &c. *Laym. num. 5. Mol. d. 5. n. 5.* 6. Si al-
 "ter probabiliter in facto non peccaverit, vel pro-
 "pter ignorantiam, vel quia rem aliquam accepit in
 "occultam compensationem debiti, ex quo tanquam
 "de fure inquiratur. Ratio, quia mens Judicis est,
 "inquirere de delicto, v. *Azor. 3. p. l. 13. c. 27. Fil.*
 "*Bon. d. 10. q. 3. p. 3. Laym. l. c.*

" Resp. III. Qui sciens, falsum testatus est, per
 "quod alteri fuit efficax causa damni, tenetur ad im-
 "peditionem vel reparationem omnium damno-
 "rum, quæ causantur. Item tenetur revocare cum
 "pari suo damno, & periculo etiam vitæ, si reus de
 "ea periclitetur, & putetur revocando aliquid effe-
 "cturus. Ita *communiter*. Ratio, quia in damno
 "æquali potius habenda est ratio innocentis, v. *dub.*
 "*sequent.*

" Dixi I. *Sciens*, quia si ex ignorantia, inadver-
 "tentia aut oblivione inculpabili, falsum est testatus,
 "et si teneatur impedire, si possit, non tamen ad resti-
 "tutionem, etiam si reus damnetur, Ratio, quia ne-
 "que tenetur ex re accepta, neque delicto.

" Dixi II. *Causa efficax*, quia si à parte rei falsum
 "illud testimonium nihil effecisset, v. g. quia per
 "falsa testimonia aliorum, jam tota causa damni erat
 "data, ita ut Judex ex hoc testimonio nihil fuerit
 "moveret, ad nihil tenebitur. *Less. d. 7. & alii.*

" Testis peccat, 1. Si affirmet, quod ignorat. 2. Si
 "veritatem, quam debebat celare, aperiat. 3. Si se oc-
 "cultet, ne rogetur, casu quo tenetur testari. 4. Si ju-
 "dici justè interroganti non obediat. 5. Si pretium
 "pro dicenda veritate accipiat.

ADDEN-

A D D E N D A.

Q 272. *Quid circa testes sit addendum.* R. 1515
 • Notari possunt aliqua, quæ *Gob.* in *Quin. t.*
 5. c. 42. latè prosequitur & probat ex legibus, AA.
 & ratione. 1. Si alia probatio desit ad eruendam ve-
 ritatem, servus sive mancipium testari poterit. 2:
 Mulier potest esse testis, si res ex se non possit nisi per
 mulieres cognosci; imò jus civile admittit mulie-
 rem pro teste, etiam in causâ criminali; maximè au-
 tem pro testamento. 3. Qui jam factus est pubes, po-
 test testari de eis, quæ vidit in ætate pupillari. 4. Fu-
 riosus & amens habentes lucida intervalla possunt
 testari de illis, quæ in his gesta sunt: qui tamen fuit
 ebrius, non potest testari; quia fuit velut amens;
 imò ebriosus rejici potest secundùm aliquos, quos
 Vide apud *Gob. c. 25. n. 14.* 5. Infames jure, qui ob
 crimen declarati sunt tales, repelluntur, uti & in-
 fames facto, qui ob notitiam publici criminis apud
 prudentes viros amiserunt existimationem. 6. Ad-
 mittitur pauper, si sit bonæ famæ, qui prudenter
 non timeatur habere venalem fidem. 7. Si hæreti-
 cus litiget contra hæreticum, potest hæreticus esse
 testis; si contra Catholicum, potest esse testis tantùm
 pro Catholico, non pro hæretico contra Catholi-
 cum; & ita statuitur in jure, etiam pro foro civili,
 licet non observetur in Germania, ubi sunt tolerati,
 & non censentur infames, non esset tamen dandus
 locus hæretico contra Catholicum Sacerdotem vel
 Religiosum, præsertim si hi accusentur criminaliter.
 8. Idem nequit esse accusator & testis, nisi in rebus 1516
 levis momenti, aut si agatur de peccato impediendo,
 aut si tantùm agatur de inquisitione formanda, non
 autem de pœna: hinc putat *Less.* illos, qui furantur
 Fff 2 fructus

fructus ex hortis vel ligna ex silvis, non esse puniendos ex solius custodis testimonio, si reus factum neget. 9. In causis civilibus non arduis admittitur testimonium consanguinei pro consanguineo vel affinis pro affine: admittitur etiam testimonium patris asserentis vel negantis filium dixisse se ingredi Religionem cum animo profitendi; item matris, saltem ad gignendam præsumptionem, cum quæritur de ætate vel cognatione filii; item parentum & cognatorum utriusque sexûs, quando pro Matrimonio quæritur, an adsit impedimentum cognationis vel affinitatis. 10. Probabilius est patrinum posse testari pro eo, quem è Baptismo levavit. 11. Frater rogatus à fratre vel Judice testari potest in testamento fratris, non tamen pro se facti: & generatim in causis civilibus, ubi est par causa studii & propensæ voluntatis, parentes, fratres, affines sunt idonei testes. 12. In causis non judicialibus & præjudicantibus alteri, v. g. dum quæritur, an infans sit baptizatus, Ecclesia consecrata & similia, sufficit ad plenam probationem testimonium unius viri, de quo nulla suspicio sit perniciosi mendacii, alioquin vix sufficit unquam unus, uti probat *Carden.* in 1. crisi post finem, in addit: ad d. 4. à n. 113 Vide dicta n. 1437. 13. Communiter adjici debet juramentum, ut valeat testimonium. Excipiuntur Papa aliæque personæ à juramento privilegiatæ vel dispensatæ, aut si pars adversa remittat. 14. Clericus potest esse testis contra Clericum & laicum; testari tamen non debet contra hunc in causa criminali, ne secutâ inde morte fiat irregularis: peccat etiam, si in foro sæculari testetur sine facultate Episcopi, sic enim se subicit Judici sæculari: si tamen faciat, testatur validè. 15. Laicus nequit in causa criminali testari contra Clericum, nisi crimen sit tale, ut ex natura sua nequeat

1517

1518

queat probari sufficienter per solos Clericos. 16. Religiosus potest esse testis in rebus spectantibus ad suum Monasterium; item in testamento, quo aliquid legatur ipsius Monasterio, quamvis mediate cedat in commodum ipsius; item in causa alterius sui confratris; item valide testatur in testamentis sæcularium factis ad causas purè sæculares; peccat tamen, si in his faciat sine facultate sui Superioris, quia se subiecit iudici sæculari. 17. Religiosus in casu necessitatis potest esse testis, v. g. in occultissimo Matrimonio; non potest autem, etiamsi jubeatur à Superiore, testari in causa sanguinis ad condemnandum, bene tamen ad absolvendum, alioquin fit irregularis, si mors sequatur, & ipse non sit prius protestatus se cogi. 18. Laicus sæcularis nequit testari contra Religiosum, nisi crimen hujus occultum aliter probari non possit, v. g. quia factum esset in silva, cubiculo, noctu. 19. Quando negotium est tale, ut non soleat committi nisi inter domesticos, si alii deficiant, admittitur testimonium domestici; item quando veritas potest meliùs per domesticos quàm alios comperiri; item quando domesticus est persona valde honesta: præterea testimonium domestici pro domestico contra domesticum valet, quia par causa, quæ est utrimque, tollit suspicionem affectionis: valet quoque testimonium domestici pro extraneo contra domesticum, & ad illud cogi potest: illi autem soli dicuntur domestici, qui cohabitant, & aliquo modo subsunt potestati illius, à quo producuntur, ut dent testimonium. 20. Bald. & Menoch. apud Gob. c. 28. n. 61. dicunt defendi posse testimonium illius, qui dicit se pro certo scire id, quod novit ex solis conjecturis & præsumpti onibus à jure approbatis. Testis autem argumentans nihil probat, uti habet Alex. apud Gob.

Gob. in Exp. t. 9. n. 4. 491., id est, testis debet testari de re ipsa sibi nota, & non arguere seu deducere ex hoc vel illo signo, quod sit facta. Vide de illis omnibus etiam *Dicast.* de Just. l. 2. t. 1. d. 8. Denique notandum ex *Mascard.* de probat. concl. 1357. n. 3. & *Farinac.* de Testibus q. 60. n. 29., testimonio illius, qui inde habet commodum, non esse ordinariè deferendum.

8521

DUBIUM VII.

De Reo.

ARTICULUS I.

An, & quando reus teneatur fateri veritatem,

Resp. I. Si non interrogatur legitimè, non tenetur fateri suum crimen, sed potest Judicem eludere, vel ambiguis verbis, vel etiam negando, cum aliqua restrictione, & in bono sensu, ut mendacium absit. Ratio, quia tunc Judex non habet jus interrogandi aut obligationem imponendi reo. Ita *Less.* & *Lay. l. 3. tr. 6. c. 5. Bon. d. 10. q. 3. p. 2. Unde resolves,*

I. Reus non tenetur fateri crimen suum, I. Si Judex non sit legitimus. 2. Si à seipso litis processum inchoet, sine prævia accusatione, saltem virtuali. 3. Si non præcessit semiplena probatio, nec infamia, nec manifesta criminis indicia extent. Ratio, quia in his Judex non interrogat legitimè. *Azor,* *Less. Fill. Lay Bon. ll. cc. Lugo d. 40. n. 1.*

II. Nec tenetur, si dubitet, an Judex legitimè interroget, quia non tenetur parere cum gravi suo damno, nisi constet Superiorem posse præcipere. Ita *Less. Fill. Lay. l. c. Sanch. l. 6. Confil. c. 3. d. 31. Salas,* *Lugo, & c. contra Sylv. Bon. & alios.*

III. ju-